
Przedmiotowe zasady oceny

z przyrody

Opracowała:
Katarzyna Banach - Kozińska

1.Podstawa Prawna Przedmiotowych Zasad Oceniania z przyrody:

z dnia 22 lutego 2019 r

- Rozporządzenie MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych na podstawie art. 44zb ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245)
- Rozporządzeniem MEN z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych na podstawie art. 44zb ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.2)
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
- Podstawa Programowa dla przedmiotu przyroda w szkole podstawowej.
- Statut Szkoły- Wewnątrzszkolny System Oceniania (WSO).
- Program nauczania przyrody autorstwa Jolanty Golonko – „Tajemnice przyrody”

2. Przedmiotowe zasady oceniania z przyrody mają na celu:

- dostarczyć nauczycielowi informację o postępach i wynikach pracy poszczególnych uczniów i klasy
- motywować uczniów do nauki
- przekazywać uczniom i ich rodzicom informację o pracy, trudnościach i mocnych stronach uczniów
- dostarczyć nauczycielowi informacji na temat skuteczności poszczególnych metod i form pracy, przydatności dydaktycznej pomocy naukowych wykorzystywanych podczas lekcji
- pomóc osiągnąć zamierzone cele
- umożliwić wystawienie uczniom ocen zgodnie z obowiązującymi przepisami

3. Na lekcjach przyrody ocenianiu podlega:

- wiedza merytoryczna ucznia
- umiejętności
- praktyczne wykorzystanie wiedzy i umiejętności
- aktywność, zaangażowanie

4. Warunki i tryb uzyskiwania ocen częściowych, semestralnych i rocznych:

Ocenie podlegają wszystkie wymienione formy aktywności ucznia:

1.Sprawdziany, testy podsumowujące poszczególne działy – termin, forma i zakres podawane są uczniom i zapisywane w dzienniku lekcyjnym z tygodniowym wyprzedzeniem. Sprawdziany są obowiązkowe. W przypadku dłuższej (tygodniowej), usprawiedliwionej nieobecności ucznia na sprawdzianie, uczeń zalicza sprawdzian do tygodnia od momentu pojawienia się w szkole w terminie i na zasadach ustalonych przez nauczyciela. Niesamodzielną pracą ucznia na sprawdzianie jest równoznaczna z dyskwalifikacją oraz z otrzymaniem oceny niedostatecznej. Punkty uzyskane z prac pisemnych są przeliczane na oceny według zasad pomiaru dydaktycznego:

0-29% niedostateczny
30-49% dopuszczający
50-65% dostateczny
66-79% dobry
80-94% bardzo dobry
95-100% celujący

2.Kartkówki- nie podlegają wcześniejszej zapowiedzi. Obejmują materiał z trzech ostatnich lekcji, sprawdzenie zadania domowego lub konkretne treści wskazane przez nauczyciela, ale zapowiedziane w tym przypadku wcześniej. Niesamodzielną pracą jest równoznaczna z dyskwalifikacją oraz z otrzymaniem oceny niedostatecznej.

3.Odpowiedź ustna – obejmująca materiał z trzech ostatnich lekcji, uwzględniająca swobodną wypowiedź na określony temat, charakteryzowanie procesów przyrodniczych, umiejętność wnioskowania przyczynowo-skutkowego itp.

4.Umiejętności doskonalone w domu - prace domowe krótkoterminowe i długoterminowe są oceniane w zależności od stopnia trudności. Za brak zadania domowego wpisywany jest znak "bz".

5.Aktywność na lekcji:

Uczeń może otrzymać za aktywność „+” lub „-„. Za trzy „+” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą.

„+”	„-”
✓ Aktywne włączanie się w tok lekcji	✓ Brak efektywnej pracy w grupie lub pracy z

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Propagowanie wiadomości przyrodniczych ✓ Przygotowanie pomocy dydaktycznych ✓ Efektywną pracę w grupach lub praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznikiem ✓ Brak znajomości elementarnych pojęć i terminów przyrodniczych ✓ Brak aktywnego włączania się w tok lekcji
---	---

6. **Prace dodatkowe**- prowadzenie hodowli, doświadczeń, eksperymentów udokumentowane dziennikiem hodowli, gromadzenie okazów, zbiorów itp..

5. Informacja nauczyciela o sposobie kontrolowania i oceniania :

1. Uczeń ma prawo poprawić ocenę ze sprawdzianu i kartkówki jeden raz. Poprawa jest dobrowolna, ocena z poprawy wpisywana jest do dziennika lekcyjnego obok oceny początkowej. Poprawa ocen odbywa się w terminie do tygodnia od momentu wpisania oceny do e-dziennika.
2. Przy ustalaniu oceny częściowej dopuszcza się stosowanie znaku + podwyższającego ocenę i znaku - obniżającego ocenę. Jeżeli uczeń otrzyma ze sprawdzianu maksymalną liczbę punktów na daną ocenę dopisywany jest do oceny znak +. Jeżeli uczeń otrzyma ze sprawdzianu minimalną liczbę punktów na daną ocenę, do oceny dopisywany jest znak -.
3. Uczeń ma prawo do nie oceniania po dłuższej (co najmniej tygodniowej), usprawiedliwionej nieobecności w pierwszych dniach nauki (po nieobecności).
4. Zeszyt przedmiotowy jest obowiązkowy. Powinien być prowadzony systematycznie i starannie. W przypadku nieobecności ucznia, musi on uzupełnić notatki w zeszycie.
5. Przy konstruowaniu sprawdzianów, testów, kartkówek, nauczyciel uwzględnia indywidualne możliwości intelektualne ucznia w tym opinii i orzeczenia PPPP.
6. Uczeń ma prawo do zgłoszenia przed lekcją, bez żadnych konsekwencji dwa razy w ciągu semestru nieprzygotowanie do lekcji (za wyjątkiem zapowiedzianych sprawdzianów i kartkówek). Nauczyciel umieszcza w dzienniku zapis "np". Uczeń może zgłosić przed lekcją brak zadania domowego, zeszytu, dwa razy w semestrze, fakt ten odnotowywany jest w dzienniku lekcyjnym jako zapis "br".
7. Przy ustalaniu oceny semestralnej i rocznej nauczyciel bierze pod uwagę oceny ucznia z poszczególnych obszarów jednak najwyższą wagę mają oceny ze sprawdzianów. Ocena semestralna i roczna nie jest średnią arytmetyczną wszystkich otrzymanych ocen.
8. Przy wystawianiu oceny semestralnej oraz rocznej brane są również pod uwagę postępy ucznia, systematyczność, pilność, jak również indywidualne potrzeby psychofizyczne i edukacyjne ucznia u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom na podstawie opinii lub orzeczenia PPPP w tym Publicznej Poradni Specjalistycznej.
9. Warunki i tryb uzyskania wyższej od przewidywanej oceny końcowej określa Statut szkoły.
10. Ocena roczna (uwzględnia zarówno semestr I jak i semestr II, w tym postawę i postępy ucznia) wystawiana jest wg następującej pomocniczej tabeli :

		SEMESTR I					
SEMESTR II		1	2	3	4	5	6
	1	1	1	2	2	3	3
	2	2	2	2	3	3	3
	3	2	3	3	3	4	4
	4	3	3	4	4	4	4
	5	3	4	4	5	5	5
	6	4	4	5	5	6	6

6. Zasady informowania o postępach w nauce oraz udostępniania prac.

1. Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.
2. Prace kontrolne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice do wglądu w kontaktach indywidualnych, podczas konsultacji, zebraniach na terenie szkoły.
3. Pisemne prace są przechowywane przez nauczyciela do końca roku szkolnego.
4. O zagrożeniu oceną niedostateczną na koniec roku nauczyciel informuje ucznia podczas lekcji, rodzica poprzez zapis w e-dzienniku oraz wychowawcę ucznia, a ten na miesiąc przed klasyfikacją przekazuje pisemną informację rodzicom.

7. Wymagania edukacyjne:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności w stopniu bardzo dobrym, będące efektem jego samodzielnej pracy,
- wybiera odpowiednie terminy i pojęcia do opisu zjawisk, właściwości, zachowań, obiektów i organizmów

- potrafi stosować zdobyte wiadomości w sytuacjach nietypowych,
- odczytuje informacje przedstawione w formie: tabel, wykresów, schematów, rysunku, fotografii
- selekcjonuje, porównuje, analizuje, przetwarza i interpretuje informacje
- stosuje zintegrowaną wiedzę do objaśniania zjawisk przyrodniczych:
- formułuje problemy i rozwiązuje je w sposób twórczy: formułuje i sprawdza hipotezy, kojarzy różnorodne fakty, obserwacje, wyniki doświadczeń i wyciąga wnioski, analizuje sytuację problemową, dostrzega i formułuje problem, określa wartości dane i szukane (określa cel),
- dokonuje analizy lub syntezy zjawisk i procesów przyrodniczych,
- wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach,
- potrafi samodzielnie korzystać z różnych źródeł informacji,
- bardzo aktywnie uczestniczy w procesie lekcyjnym,
- wykonuje twórcze prace, pomoce naukowe i potrafi je prezentować na terenie szkoły i poza nią,
- bierze udział w konkursach przyrodniczych na terenie szkoły i poza nią.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- wykazuje szczególne zainteresowania przyrodą,
- samodzielnie interpretuje zjawiska przyrodnicze, potrafi bronić swych poglądów
- potrafi stosować zdobytą wiedzę do samodzielnego rozwiązywania problemów w nowych sytuacjach,
- bez pomocy nauczyciela korzysta z różnych źródeł informacji,
- potrafi planować i bezpiecznie przeprowadzać doświadczenia i hodowle przyrodnicze,
- sprawnie posługuje się mikroskopem i lupą oraz sprzętem laboratoryjnym,
- potrafi samodzielnie wykonać preparaty mikroskopowe i opisać je,
- prezentuje swoją wiedzę posługując się poprawną terminologią,
- aktywnie uczestniczy w procesie lekcyjnym.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności bardziej złożone i mniej przystępne, przydatne i użyteczne w szkolnej i pozaszkolnej działalności,
- potrafi stosować zdobytą wiedzę do samodzielnego rozwiązywania problemów typowych, w przypadku trudniejszych korzysta z pomocy nauczyciela,
- właściwie stosuje terminologię przedmiotową
- stosuje wiedzę do objaśniania prostych zjawisk przyrodniczych:
- potrafi planować i bezpiecznie przeprowadzać doświadczenia i hodowle przyrodnicze,
- posługuje się mikroskopem i zna sprzęt laboratoryjny,
- wykonuje proste preparaty mikroskopowe,
- udziela poprawnych odpowiedzi na typowe pytania,
- jest aktywny na lekcji.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności przystępne, niezbyt złożone, najważniejsze w nauczaniu przyrody, oraz takie które można wykorzystać w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych,
- rozwiązuje typowe problemy o średnim stopniu trudności,
- analizuje podstawowe zależności, próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.
- wykazuje się aktywnością na lekcji w stopniu zadowalającym.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych programem, ale nie przekreślają one możliwości dalszego kształcenia,
- wykonuje proste zadania i polecenia o bardzo małym stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela wykonuje proste doświadczenia,
- wiadomości przekazuje w sposób nieporadny, nie używając terminologii przyrodniczej,
- jest mało aktywny na lekcji.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określanych podstawami programowymi, koniecznymi do dalszego kształcenia,
- nie potrafi posługiwać się przyrządami przyrodniczymi,
- wykazuje się brakiem systematyczności w przyswajaniu wiedzy i wykonywaniu prac domowych,
- nie podejmuje próby rozwiązania zadań o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela,
- wykazuje się bierną postawą na lekcji.

Szczegółowe wymagania edukacyjne z przyrody dla klasy 4 szkoły podstawowej oparte na programie nauczania przyrody „Tajemnice przyrody” autorstwa Jolanty Golonko. Uczeń, który nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą, otrzymuje ocenę niedostateczną.

Dział	Poziom wymagań				
	Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
I. Poznajemy warsztat przyrodnika.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej, -podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka - wymienia zmysły człowieka -wymienia źródła informacji o przyrodzie -wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie -podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie - podaje nazwy głównych kierunków geograficznych -odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata -przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu -wyjaśnia, co to jest widnokrąg -wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych - rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych -określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu - oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wymienia cechy ożywionych składników przyrody -wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody - opisuje etapy doświadczenia -podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu -opisuje sposób wyznaczania kierunku geograficznego za pomocą gnomonu -opisuje budowę kompasu -wyjaśnia zasadę tworzenia nazw kierunków pośrednich -oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach -wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie -określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu - opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej -porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki - planuje i prowadzi doświadczenie - wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów -wymienia nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji (odległych obiektów, głębin) -opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu
II. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> -wymienia stany skupienia, w których występują substancje -podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu -podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia - odczytuje wskazania termometru -podaje nazwy przemian 	<ul style="list-style-type: none"> -podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów -wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego -zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną -opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie -wyjaśnia pojęcia: pogoda, upał, przymrozek, mróz - podaje nazwy osadów 	<ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia, popierając przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej -wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania -opisuje sposób powstawania chmur -wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne -wyjaśnia, jak powstaje wiatr 	<ul style="list-style-type: none"> -klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości -porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów -podpisuje na mapie kierunek wiatru - wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje obieg wody w przyrodzie - wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi -wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności

	<p>stanów skupienia wody</p> <ul style="list-style-type: none"> -wymienia składniki pogody -rozpoznaje rodzaje opadów -wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych -odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody -wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca -wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku -podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku 	<p>atmosferycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem, uwzględniając zmiany długości cienia -wyjaśnia pojęcia: równonoc jesienna, równonoc wiosenna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe -opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> -określa aktualne zachmurzenie -przyrządkowuje trzy przyrządy do rodzajów obserwacji meteorologicznych -opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokregiem -opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia -porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku 	
<p>III. Poznajemy świat organizmów</p>	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów -wyjaśnia pojęcia organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy -wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny -wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników -układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów -wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie -podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> -wymienia czynności życiowe organizmów -podaje nazwy królestw organizmów -podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych -wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność -wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe -podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego -podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych -charakteryzuje czynności życiowe organizmów -opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów -przyrządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywny, cudzożywny) -wymienia cechy roślinożerców -wymienia przedstawicieli pasożytów -wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa -wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin -wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny -określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi -wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo -opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady) 	<ul style="list-style-type: none"> -uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów -charakteryzuje wirusy -podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów -podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt -wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie
<p>IV. Odkrywamy tajemnice ciała</p>	<ul style="list-style-type: none"> -wymienia składniki pokarmowe -opisuje znaczenie wody dla organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> -podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie -wyjaśnia pojęcie trawienie -opisuje drogę pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia rolę enzymów trawiennych -wskazuje narządy, w których zachodzi 	<ul style="list-style-type: none"> -opisuje rolę narządów wspomagających trawienie -wymienia czynniki, które

człowieka	<p>-wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm</p> <p>-uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem</p> <p>-podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego</p> <p>- wymienia zasady higieny poznanych układów</p> <p>- na rysunku pokazuje narządy zmysłów</p> <p>- rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską</p> <p>-wyjaśnia</p> <p>pojęcie zapłodnienie</p> <p>- podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania</p> <p>-podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania</p>	<p>-opisuje rolę poszczególnych układów</p> <p>-wymienia trzy funkcje szkieletu</p> <p>-opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów</p> <p>-wyjaśnia pojęcie ciąża</p> <p>-wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców</p> <p>-omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania</p>	<p>w organizmie</p> <p>-proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego</p> <p>-opisuje budowę poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu</p> <p>-rozdzieli rodzaje połączeń kości</p> <p>- podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka</p> <p>-wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha</p> <p>-opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania</p>	<p>mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu</p> <p>-wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego</p> <p>- opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach</p> <p>-wymienia zadania mózgu</p> <p>-wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia</p> <p>-uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów</p> <p>-opisuje rozwój nowego organizmu</p>	<p>mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki</p> <p>-charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi</p> <p>-wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę</p>
V. Odkrywamy tajemnice zdrowia	<p>-wymienia zasady zdrowego stylu życia</p> <p>-wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk</p> <p>-wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych</p> <p>-wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu</p> <p>-wymienia numery telefonów alarmowych</p> <p>-wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych</p> <p>-podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą</p>	<p>-podaje zasady prawidłowego odżywiania</p> <p>-wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry</p> <p>-podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego</p> <p>-wymienia przyczyny chorób zakaźnych</p> <p>-opisuje przyczyny zatruc</p> <p>-opisuje zasady postępowania w czasie burzy</p> <p>-podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu</p> <p>-opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć</p> <p>- podaje przykłady substancji, które</p>	<p>-wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia</p> <p>-opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania</p> <p>-wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej</p> <p>-wyjaśnia, czym są szczepionki</p> <p>-wymienia objawy zatruc pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruc grzybami</p> <p>-uzasadnia celowość umieszczania symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych</p>	<p>-wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia</p> <p>-opisuje skutki niewłaściwego odżywiania się</p> <p>- opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych</p> <p>-wyjaśnia, na czym polega higiena osobista</p> <p>-opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych</p> <p>-charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka</p> <p>-wymienia drobnoustroje mogące wnikać do</p>	<p>-wyjaśnia istotę działania szczepionek</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpeli słonecznych i solariów</p> <p>-wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym</p> <p>-podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych</p>

	<p>stanowić zagrożenie</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa sposób postępowania po uzgodnieniu - podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia - podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka - wyjaśnia, czym jest asertywność 	<p>mogą uzależniać</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie - prezentuje właściwe zachowanie asertywne w wybranej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega palenie bierne - wymienia skutki przyjmowania narkotyków uzasadnia konieczność zachowań asertywnych 	<p>organizmu przez uszkodzoną skórę</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję - opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń - podaje przykłady dziko rosnących roślin trujących - wyjaśnia, czym jest uzależnienie 	
<p>VI. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie krajobraz - wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz - wymienia nazwy krajobrazów kulturowych - rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia - wymienia nazwy grup skał - podaje przykłady wód słonych - wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce - podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych - wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów - podpisuje na rysunku elementy wzniesienia - podaje po jednym przykładzie skał należących do poszczególnych grup - wyjaśnia, czym jest próchnica - wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone - wymienia rodzaje wód powierzchniowych - podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych - wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody - opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów - opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych - opisuje wklęsłe formy terenu - opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych - na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących - opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wynikające z rozwoju rolnictwa lub przemysłu - wyjaśnia cel ochrony przyrody - wyjaśnia czym są rezerваты przyrody - wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną 	<ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości - podpisuje na rysunku elementy doliny - opisuje proces powstawania i rolę gleby - opisuje, jak powstają bagna - charakteryzuje rodzaje wód płynących - podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu - wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla - wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębokości oceanicznej - podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka - wyjaśnia, w jakich warunkach powstają lodowce - podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi
<p>VII. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie - opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście - podpisuje, np. na schematycznym rysunku, 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie - opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody - podaje nazwy organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki - opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki - wyjaśnia pojęcie plankton - układa z poznanych 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje przystosowania dwóch-trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych - charakteryzuje bory, grądy, łęgi i buczyny

	<p>strefy życia w jeziorze</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora -wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie -opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury -wpisuje na schemacie warstwy lasu -przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu -opisuje zasady zachowania się w lesie -rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste -wyjaśnia znaczenie łąki dla ludzi -wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw -podaje nazwy zbóż uprawianych na polach - podaje przykłady warzyw uprawianych na polach -wymienia dwa szkodniki upraw polowych 	<p>żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki</p> <ul style="list-style-type: none"> -podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora -wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą -wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu -porównuje wygląd igieł sosny i świerka - wymienia cechy łąki - wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej -opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych -uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu 	<ul style="list-style-type: none"> -charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora -charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej -charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody -opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych -opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu -porównuje drzewa liściaste z iglastymi - rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste -rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na łące -przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na łące -wyjaśnia, czym różnią się zboża ozime i jare - wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych 	<p>organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze</p> <ul style="list-style-type: none"> -charakteryzuje wymianę gazową u roślin -opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła - charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach -podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych -przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki -uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt -przykłady innych upraw niż zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania -przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych 	<ul style="list-style-type: none"> -wyjaśnia, czym jest walka biologiczna -wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki
--	---	--	--	---	--

